

คำวินิจฉัยที่ ๔ - ๕/๒๕๕๒

เรื่องพิจารณาที่ ๓๕/๒๕๕๑

เรื่องพิจารณาที่ ๓๕/๒๕๕๑

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

วันที่ ๑๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒

เรื่อง ศาลแพ่งสงฆ์คำโต้แย้งของจำเลย (นายภูวดล ทรงประเสริฐ ที่ ๑ บริษัท เอเอสทีวี (ประเทศไทย) จำกัด ที่ ๒ บริษัท ไทยเดย์ ดิจิตอล จำกัด ที่ ๓) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๔๐๓/๒๕๕๑ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๘๗ (๓) หรือไม่

เรื่อง ศาลแพ่งสงฆ์คำโต้แย้งของจำเลย (พลตรี จำลอง ศรีเมือง ที่ ๑ กับพวกรวม ๖ คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๔๓๖/๒๕๕๑ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๘๗ (๓) หรือไม่

สำนักงานศาลยุติธรรมส่งคำร้องของศาลแพ่ง กรณี นายภูวดล ทรงประเสริฐ กับพวกรวม ๓ คน และกรณี พลตรี จำลอง ศรีเมือง กับพวกรวม ๖ คน ที่ได้แย้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ รวม ๒ คำร้อง โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบแต่ละคำร้อง สรุปได้ดังนี้

๑. คำร้องในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๔๐๘๓/๒๕๕๑ ระหว่างพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โจทก์ กับนายภูวดล ทรงประเสริฐ กับพวกรวม ๓ คน จำเลย (ผู้ร้อง) ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า

๑.๑ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑ คณะบุคคลที่อ้างตัวเองว่าเป็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้จัดให้มีการชุมนุมที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร และได้ปิดการจราจรเส้นทางถนนสาทรณะในบริเวณดังกล่าว โดยตั้งเวทีและมีการพลัดเปลี่ยนกันขึ้นมา กล่าวปราศรัยด้วยเครื่องขยายเสียงมีข้อความโจมตีรัฐบาลและใส่ความหมิ่นประมาทโจทก์ซึ่งเป็นราษฎรมิได้เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ได้รับความเสียหายต่อผู้ที่มาชุมนุม และได้เคลื่อนย้ายมาชุมนุมกันที่บริเวณสะพานมัจฉานรังสรรค์ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพมหานคร ต่อมาได้เคลื่อนย้ายมาชุมนุมกันที่บริเวณด้านข้างท่าเนียบรัฐบาล ถนนพิษณุโลก กรุงเทพมหานคร และล่าสุดในวันที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ คณะบุคคลดังกล่าวได้เคลื่อนย้ายกลับไปชุมนุมกันที่บริเวณสะพานมัจฉานรังสรรค์ หลังจากที่มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาจากศาลแพ่งให้คณะบุคคลดังกล่าวเปิดการจราจรและงดใช้เครื่องขยายเสียงในช่วงเวลาที่กำหนด โดยจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ได้จัดให้มีการโฆษณาเผยแพร่โดยถ่ายทอดสดคำปราศรัยบนเวทิดังกล่าวทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเอเอสทีวีช่องนิวส์วัน ทางเว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ เว็บไซต์เอเอสทีวี ทีวีดอทคอม และทางสถานีวิทยุเอเอสทีวีเรดิโอ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบตลอดเวลา ซึ่งการชุมนุมและการปราศรัยบนเวทิดังกล่าวยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงวันฟ้องคดีนี้ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นคนหนึ่งที่ขึ้นเวทีกล่าวปราศรัยใส่ความหมิ่นประมาท ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย กล่าวคือ ได้กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ และเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของโจทก์ ทำให้โจทก์ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากประชาชนทั่วไป โดยจำเลยที่ ๑ กล่าวหมิ่นประมาทโจทก์ในวาระต่างกัน

การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นการนำเอาความเท็จมากล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของโจทก์ ทำให้ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากประชาชนทั่วไป โดยจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ย่อมรู้ดีอยู่แล้วว่าการกล่าวปราศรัยของคณะบุคคลที่อ้างตนเองว่าเป็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและบริวารมีข้อความหมิ่นประมาทใส่ความโจทก์ แต่ก็ยังจัดให้มีการถ่ายทอดสดการกล่าวปราศรัยดังกล่าวโดยตลอดทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเอเอสทีวี และทางวิทยุกระจายเสียงหลายคลื่นความถี่ โดยเฉพาะจำเลยที่ ๒ ที่สนับสนุนคณะบุคคลดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและเคยประกาศตนเองว่าเป็น “สื่อเลือกข้าง” ซึ่งทำให้เป็นที่เข้าใจของประชาชนทั่วไปว่าเป็นการเลือกอยู่ข้าง

นายสนธิ ลิ้มทองกุล ซึ่งเป็นหนึ่งในแกนนำของคณะบุคคลที่เคลื่อนไหวต่อต้านโจทก์ ขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนเกิดเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ และนายสนธิ ลิ้มทองกุล เคยใส่ความหมิ่นประมาทโจทก์ในหลายเรื่องจนถูกศาลอาญาพิพากษาลงโทษจำคุกเป็นเวลา ๓ ปี โดยไม่รอกาลลงโทษ รวมถึงการที่จำเลยที่ ๒ ประกาศทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเอเอสทีวีขอรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สินจากประชาชนทั่วไปทั้งคนไทยและคนต่างชาตินำเงินหรือทรัพย์สินมาสนับสนุนการชุมนุมดังกล่าว อีกทั้ง นายปานเทพ พัวพงษ์พันธ์ ซึ่งเป็นกรรมการผู้มีอำนาจของจำเลยที่ ๒ ยังเป็นคนหนึ่งที่ร่วมการชุมนุมโดยขึ้นกล่าวบนเวทีด้วย การกระทำของจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ จึงเป็นการจงใจร่วมกับจำเลยที่ ๑ กระทำละเมิดต่อโจทก์อย่างชัดแจ้ง

๑.๒ ข้อความตามฟ้องที่โจทก์นำมาเสนอต่อศาลนี้เป็นเพียงถ้อยคำบางส่วนที่จำเลยที่ ๑ นำข้อความอันเป็นเท็จมาหมิ่นประมาทให้ได้รับความเสียหายร้ายแรงอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นการใช้ความหมิ่นประมาททุกวันโดยไม่ได้นำถึงความเดือดร้อน ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ นอกจากนี้ยังมีถ้อยคำอื่น ๆ ที่จำเลยที่ ๑ กล่าวใส่ร้ายป้ายสีโจทก์อีกมาก เนื่องจากการชุมนุมผู้คนและคณะบุคคลที่อ้างตนว่าเป็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ดำเนินการชุมนุมมาตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑ จนถึงวันที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ก็ยังคงชุมนุมกันอยู่ และจำเลยที่ ๑ ได้กล่าวบนเวทีทุกวัน และยังเป็น การกล่าวด้วยถ้อยคำที่ไม่เหมาะสม มิได้คำนึงถึงความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ซึ่งจำเลยที่ ๑ ย่อมรู้ดีหรือควรจะได้ถึงความไม่จริงในข้อความที่นำมากล่าว แต่ก็ยังจงใจที่จะสร้างความเสียหายให้แก่โจทก์ และการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงของจำเลยที่ ๑ หาใช่เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต ตีชมด้วยความชอบธรรมอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำไม่ แต่มีเจตนาต้องการทำลายล้างโจทก์ทางการเมืองให้เสียหายด้วยวิธีการที่ไร้คุณธรรม ไร้จริยธรรม โดยการนำข้อความเท็จมากล่าวใส่ความหมิ่นประมาท ทั้งที่โจทก์หลีกเลี่ยงไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองเพื่อมิให้บุคคลใดนำชื่อไปกล่าวอ้าง และโจทก์ไม่มีหนทางใดที่จะหยุดยั้งหรือห้ามปรามจำเลยที่ ๑ มิให้ทำละเมิดโจทก์อีกต่อไปได้ จึงจำต้องใช้สิทธิทางศาลโดยฟ้องเป็นคดีนี้

๑.๓ โจทก์ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ ปัจจุบันแม้จะมีได้ดำรงตำแหน่งในทางการเมือง แต่ก็ยังตั้งใจทำงานด้านการกุศล การกีฬา และการศึกษา เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

และประชาชนในฐานะของประชาชนคนหนึ่ง อีกทั้งชื่อเสียงเกียรติคุณของโจทก์ซึ่งเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนชื่อเสียง เกียรติคุณของครอบครัวและวงศ์ตระกูลที่ต้องได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดของจำเลยทั้งสาม ด้วยการไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของโจทก์ และเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของโจทก์ ทำให้โจทก์ถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะเป็นคนไทยและคนต่างประเทศ โจทก์จึงขอคิดค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิดของจำเลยทั้งสามตามคำฟ้องข้างต้น รวมเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งร้อยล้านบาทถ้วน) และโจทก์ขอถือเป็นทุนทรัพย์ในการฟ้องคดีนี้

๑.๔ การชุมนุมของคณะบุคคลที่อ้างตนเองว่าเป็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จะยังคงปักหลักชุมนุมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นคนหนึ่งที่ขึ้นกล่าวปราศรัยบนเวทีก็ยังใส่ความหมิ่นประมาทให้โจทก์ได้รับความเสียหายอันเป็นการละเมิดต่อโจทก์ต่อไปอีกอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ส่วนจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ก็ยังคงดำเนินการถ่ายทอดการชุมนุมและการกล่าวปราศรัยต่อไป ความเดือดร้อนและความเสียหายที่เกิดแก่โจทก์จะยิ่งมีความรุนแรงจนไม่สามารถเยียวยาแก้ไขได้ จึงต้องการให้จำเลยทั้งสามหยุดการกระทำละเมิดต่อโจทก์ โดยการห้ามจำเลยที่ ๑ นำชื่อโจทก์ หรือถ้อยคำอื่นที่ประชาชนเข้าใจว่าหมายถึงตัวโจทก์มากกล่าวในทางเสียหายอีกต่อไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ก็รู้ดีอยู่แล้วว่า ถ้อยคำที่จำเลยที่ ๑ กล่าวปราศรัยนอกจากจะเป็นความเท็จแล้ว ยังเป็นข้อความที่ไม่เหมาะสม เป็นที่เสียหายต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ตลอดจนอาจก่อให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจของประชาชน ไม่ควรเผยแพร่ต่อสาธารณชน แต่ก็ยังจงใจเผยแพร่ถ้อยคำดังกล่าว มีหน้าซำยังสนับสนุนการกระทำดังกล่าวของจำเลยที่ ๑ เสียอีก โจทก์จึงขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามไม่ให้จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ กระจายภาพและกระจายเสียง หรือโฆษณาเผยแพร่ด้วยวิธีการอื่นซึ่งการกล่าวของจำเลยที่ ๑ ทั้งในการชุมนุม และการกล่าวในสถานที่อื่นทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมเอเอสทีวี ทางอินเทอร์เน็ตทุกเว็บไซต์ และทางวิทยุกระจายเสียงทุกคลื่นความถี่ซึ่งเป็นกิจการของจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ อีกต่อไป เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และความเสียหายที่โจทก์อาจได้รับอีกต่อไป เนื่องจากการกระทำของจำเลยทั้งสาม รวมถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติ จนกว่าคดีจะถึงที่สุด หรือศาลจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

๑.๕ นายฉัฐสัญญา แสงแก้ว ทนายโจทก์ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งเพื่อขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษา ตามมาตรา ๒๕๔ (๒) โดยขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามมิให้จำเลยทั้งสามกระทำซ้ำ หรือกระทำต่อไปซึ่งการละเมิด รวมทั้งได้ยื่นคำร้องขอให้สวนลูกเงินมาพร้อมคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราว

และนายสุวัตร อภัยภักดี ทนายจำเลย ได้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งขอให้ส่งคำขอคุ้มครองชั่วคราวของโจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งในเรื่องนี้

๑.๕ ศาลแพ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องของโจทก์ต้องด้วยกรณีตามมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๘๗ (๓) หรือไม่

๒. คำร้องในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๔๓๘๖/๒๕๕๑ ระหว่างนายสุรินทร์ หิรัญ กับพวกรวม ๖ คน โจทก์ กับพลตรี จำลอง ศรีเมือง กับพวกรวม ๖ คน จำเลย (ผู้ร้อง) ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า

๒.๑ เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เวลากลางคืน จำเลยทั้งหกผู้นำหรือแกนนำของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับพวกที่โจทก์ยังไม่ได้ฟ้องเข้ามาในคดี ได้เคลื่อนย้ายการชุมนุม จากบริเวณสะพานพระราม ๕ และถนนพิษณุโลก เพื่อไปชุมนุมยังถนนราชดำเนินนอก และได้ทำการ ปิดถนนราชดำเนินนอกตั้งแต่แยกสะพานมัฆวานรังสรรค์จนถึงแยกสวนมิสกวันซึ่งเป็นทางสาธารณะ และด้านหน้ากระทรวงศึกษาธิการ และปิดถนนลูกหลวงด้านกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่แยกมัฆวานรังสรรค์ ระยะทางประมาณ ๒๐๐ เมตร และได้ตั้งเวทีปราศรัยและเรียกร้องประท้วงขับไล่รัฐบาลของ นายสมัคร สุนทรเวช ให้พ้นจากตำแหน่ง ทำให้กระทรวงศึกษาธิการต้องปิดประตูทางเข้าซึ่งมีประตู ทางเข้าเพียงประตูเดียวที่โจทก์ทั้งหกและข้าราชการอื่น รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่มาติดต่อราชการ ในกระทรวงศึกษาธิการสามารถใช้ได้ โจทก์ทั้งหกซึ่งเป็นลูกจ้างและข้าราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับความเดือดร้อนจากการปิดถนน ทำให้การเดินทางสัญจรไปมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้รับความสะดวก รวมทั้งการปราศรัยของจำเลยที่ถ่ายทอดเสียงผ่านเครื่องกระจายเสียงได้ส่งเสียงรบกวนการปฏิบัติหน้าที่ ของโจทก์ การกระทำของจำเลยทั้งหกจึงเป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญโดยจงใจให้โจทก์ทั้งหก ข้าราชการ ลูกจ้างของกระทรวงศึกษาธิการ และประชาชนที่มาติดต่อราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง โจทก์ทั้งหก จึงต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาล และขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาให้จำเลยทั้งหก เปิดเส้นทางจราจรบนถนนราชดำเนินและถนนลูกหลวง และมีให้ใช้เครื่องกระจายเสียงตลอดเวลา ที่โจทก์ปฏิบัติงาน

๒.๒ นายสุวัตร อภัยภักดี ทนายจำเลย ได้ยื่นคำร้องคัดค้านขอไต่สวนฉุกเฉิน กลุ่ม控ข้ชั่วคราว โดยอ้างว่า การใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของจำเลยทั้งหกกับพวก มิได้เป็นการจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี จึงมิใช่เป็นเรื่องละเมิด แต่เป็นกรณีที่เป็นการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายมหาชนประกอบกับโจทก์ทั้งหกใช้สิทธิ โดยไม่สุจริต กล่าวคือ คดีนี้เป็นการกระทำของพรรคพลังประชาชนที่ต้องการสลายการชุมนุม ของจำเลยทั้งหกกับพวก จึงได้มอบหมายให้ นายคารม พลทะกลาง ซึ่งเป็นทนายความผู้สนับสนุน ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญและเป็นเครือข่ายเดียวกับคาราวานคนจน ชมรมพัฒนาแท็กซี่ไทย เคยกล่าวหาว่า สถานีเอเอสทีวี หนังสือพิมพ์ผู้จัดการและไทยโพสต์กระทำความผิดรัฐธรรมนูญในการปิดกั้นการจลาจล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕

๒.๓ การที่จำเลยทั้งหกกับพวกต้องออกมาชุมนุมเพราะพรรคพลังประชาชนซึ่งเป็นพรรค ที่มีเสียงข้างมากในรัฐบาลปัจจุบันมีความประสงค์ที่จะแก้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง มาตรา ๓๐๕ และบทเฉพาะกาล ซึ่งเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อประโยชน์ของพวกตนโดยเฉพาะเป็นการผิดไปจากหลักเกณฑ์ในการตรากฎหมาย และจำเลยทั้งหก มีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐ มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นตามมาตรา ๔๕ มีเสรีภาพ ในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามมาตรา ๖๓ มีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๑๖ และรัฐต้องดำเนินนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กร ทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ตามมาตรา ๘๗ (๓) สิทธิและเสรีภาพ ที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงาน ของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวงตามมาตรา ๒๗ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะ

กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ ตามมาตรา ๒๕ ดังนั้น คำขอคุ้มครองชั่วคราวของโจทก์ทั้งหกตามที่ไต่ยื่นต่อศาลนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ หากศาลแพ่งนำมาใช้ก็จะขัดกับหลักการของรัฐธรรมนูญในมาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๘๗ (๓) จึงขอให้ศาลส่งคำขอคุ้มครองชั่วคราวของโจทก์ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งในเรื่องนี้

๒.๔ ศาลแพ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยทั้งหกได้ยื่นคำร้องว่าหากศาลจะมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวโดยเหตุฉุกเฉินจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยทั้งหกตามรัฐธรรมนูญ คำร้องดังกล่าวจึงมีเหตุให้จำต้องส่งความเห็นของจำเลยทั้งหกเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ซึ่งหากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จึงจะเป็นที่ยูติว่าศาลนี้มีอำนาจที่จะพิจารณาคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวด้วยเหตุฉุกเฉินของโจทก์ทั้งหกหรือไม่ จึงเห็นควรให้ส่งคำร้องของจำเลยทั้งหกไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องของผู้ร้องทั้งสองแล้วเห็นว่าเป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ จึงรับไว้ดำเนินการ และเนื่องจากคำร้องทั้งสองผู้ร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๘๗ (๓) ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๑ ให้รวมพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๘๗ (๓) หรือไม่

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรง ในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง และมาตรา ๒๘ เป็นบทบัญญัติวางหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยวรรคหนึ่งบัญญัติว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ เป็นการวางหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่า ถ้ารัฐสภาจะตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะกระทำมิได้ภายใต้หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น และวรรคสองบัญญัติว่า กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

ประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘ หรือไม่ นั้น เห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการคุ้มครองชั่วคราวแก่โจทก์ในการยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อกำหนดวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนพิพากษาภายใต้เงื่อนไขตามที่กำหนดในเรื่อง (๑) การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาทหรือทรัพย์สินของจำเลยทั้งหมดหรือบางส่วนไว้ก่อนพิพากษา รวมทั้งจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกซึ่งถึงกำหนดชำระแก่จำเลย (๒) ให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไปซึ่งการละเมิด หรือการผิดสัญญาหรือการกระทำที่ถูกร้อง (๓) ให้ระงับการจดทะเบียน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน หรือการเพิกถอนการจดทะเบียน (๔) ให้จับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราว โดยวิธีการคุ้มครองชั่วคราวตามมาตรานี้มีเพื่อคุ้มครองหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการกระทำของจำเลยอันเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ตามกฎหมาย เพราะการที่โจทก์ใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาลย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อขอให้ศาลคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนมิให้ถูกล่วงละเมิด และหากขอให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาจนเสร็จสิ้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการพอสมควร แม้ว่าท้ายที่สุดโจทก์จะเป็นผู้ชนะคดีความ แต่ก็ไม่อาจบรรเทาความเดือดร้อนและความเสียหายที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว วิธีการคุ้มครองชั่วคราวจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อให้ศาลมีอำนาจกำหนดวิธีการคุ้มครองชั่วคราวอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้ว่าจะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของจำเลยบางประการ แต่ก็เป็นการคุ้มครองโจทก์เพื่อประโยชน์ในการบังคับชำระหนี้หรือบรรเทาความเดือดร้อนและความเสียหายของโจทก์จากการกระทำของจำเลย อีกทั้งในการขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวนั้น โจทก์จะต้องแสดงในคำฟ้องว่ามีมูลและมีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีการคุ้มครองชั่วคราวมาใช้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๕ จนเป็นที่พอใจของศาล นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๘ ยังกำหนดให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันมีคำสั่งเป็นต้นไป ในกรณีที่คู่ความเห็นว่าคำสั่งศาลไม่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจ การมีคำสั่งเกินไปกว่าคำขอท้ายฟ้อง หรือแม้แต่การมีคำสั่งที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น คู่ความนั้นย่อมมีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป ซึ่งเป็นกระบวนการของศาลในการอำนวยความสะดวกหรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน จึงเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ มิได้ขัดหรือแย้งต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และได้เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้อง อันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพเกินกว่าความจำเป็น โดยมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๕

ประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓ หรือไม่ นั้นพิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๖ เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มาตรา ๔๕ เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น รวมทั้งห้ามลิดรอนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน ซึ่งการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจและสุขภาพของประชาชน และมาตรา ๖๓ เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพของบุคคลในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้

ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ทั้งสามมาตราดังกล่าว แม้จะรับรองเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสาร การแสดงความคิดเห็น และการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ แต่การใช้เสรีภาพดังกล่าวอาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับวิธีการ คຸ້ມກອງຂັ້ວຮາວກ່ອນພິພາກສາທີ່ให้อำนาจศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยในคดีแพ่งกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิดหรือการกระทำที่ถูกร้อง หรือมีคำสั่งอื่นใดในอันที่จะบรรเทาความเดือดร้อนเสียหาย ที่โจทก์อาจได้รับต่อไปเนื่องจากการกระทำของจำเลย แต่ในการพิจารณาของศาลตามมาตรา ๒๕๔ เป็นคำขอฝ่ายเดียวของโจทก์ แต่เป็นคำขอที่อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๑ (๓) กล่าวคือ ให้ศาลมีอำนาจที่จะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความฝ่ายอื่น ๆ ก่อนออกคำสั่ง ในเรื่องนั้น ๆ ได้ อันเป็นหลักการรับฟังความทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นหลักประกันให้ความยุติธรรม แก่คู่ความก่อนที่ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการคຸ້ມກອງຂັ້ວຮາວ นอกจากนั้น การพิจารณาของศาลในการออก คำสั่งดังกล่าวเป็นการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักระหว่างความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่โจทก์ ได้รับจากการกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไปซึ่งการละเมิด หรือการกระทำที่ถูกร้องของจำเลย กับการใช้สิทธิ และเสรีภาพของจำเลย อันอาจถูกจำกัดได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และคำสั่งของศาลก็เป็นเพียง การคຸ້ມກອງสิทธิและเสรีภาพของโจทก์เป็นการชั่วคราวเท่านั้น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของจำเลย มิได้ถูกตัดทอนไปโดยสิ้นเชิง จำเลยยังคงมีเสรีภาพในการสื่อสาร การแสดงความคิดเห็น และการชุมนุม โดยสงบและปราศจากอาวุธครบเท่าที่มีได้มีการกระทำอันล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เช่นกันหรือมิได้มีการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย จึงเห็นว่า ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๖๓

สำหรับประเด็นที่ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๗ (๓) หรือไม่ นั้น พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๗ (๓) เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพ หรือตามสาขาอาชีพ ที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว มุ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ มิใช่เป็นบทบัญญัติให้สิทธิเด็ดขาดแก่บุคคล ที่การที่ศาลใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ บังคับแก่คดี ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐแต่อย่างใด และการใช้สิทธิของบุคคล ตามมาตรา ๘๗ (๓) นี้ก็ยังคงมีอยู่มิได้ถูกจำกัด เพียงแต่ให้ศาลมีอำนาจนำวิธีการคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษามาใช้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของโจทก์ในคดีนี้เป็นการชั่วคราวเท่านั้น ผู้ร้องยังคงได้รับประโยชน์จากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๗ (๓) ได้ตราบใดที่มีได้กระทบต่อสิทธิของโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ จึงมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๗ (๓) เช่นกัน

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๕ มาตรา ๖๓ และมาตรา ๘๗ (๓)

นายชัช ชลวร

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายเจริญ ภัคดีธนากุล

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจรูญ อินทจาร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายเฉลิมพล เอกอรุ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายณรงค์ มาประณีต

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายบุญส่ง กุลบุปผา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายวสันต์ ตรี้อยพิสุทธิ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

